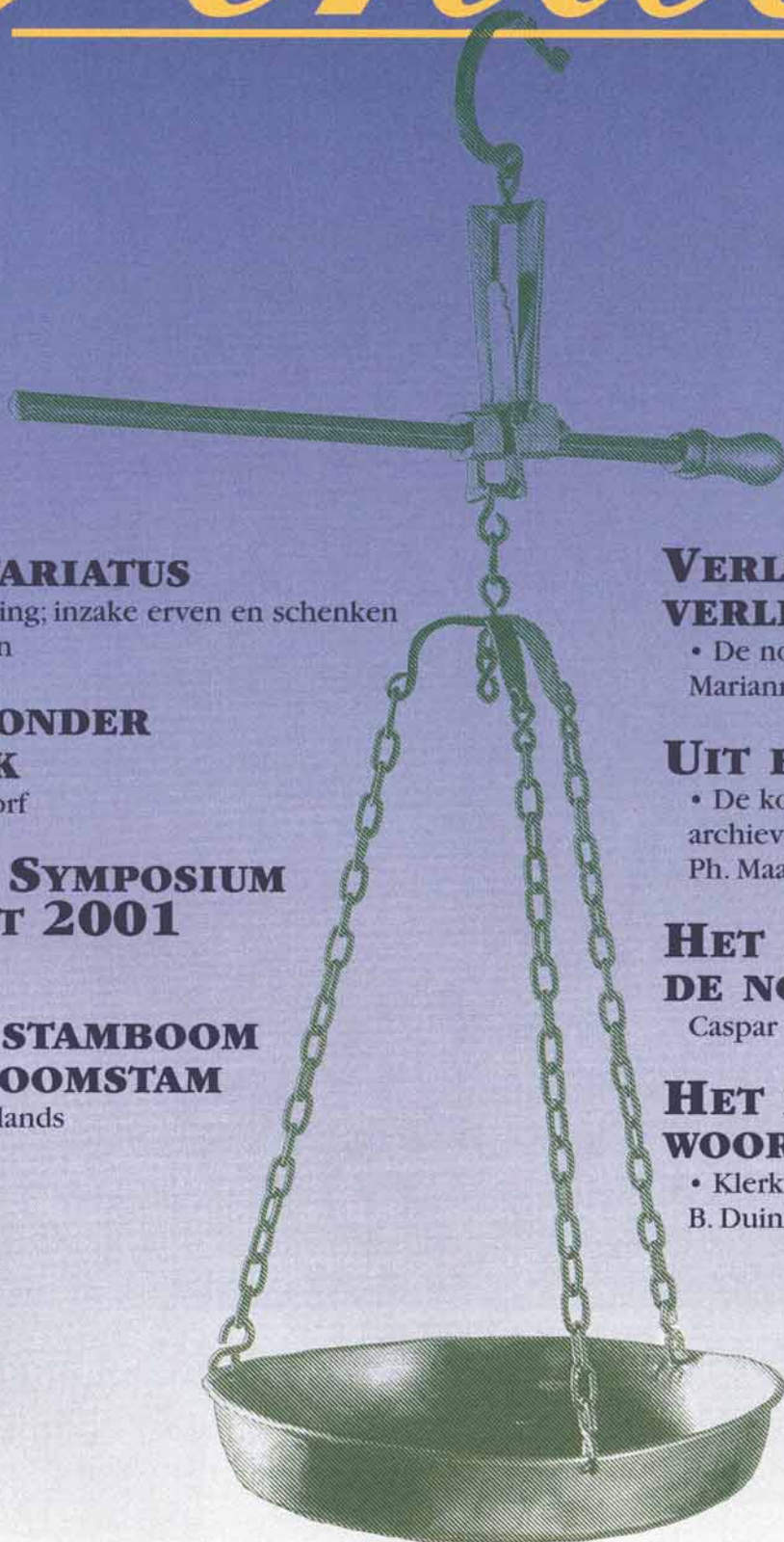

Ponder

ARS NOTARIATUS

- Estate Planning; inzake erven en schenken
Mireille Neijzen

EEN BIJZONDER GESCHENK

H.C.S. Warendorf

VERSLAG SYMPOSIUM 16 MAART 2001

J.J.A. de Groot

VAN EEN STAMBOOM EN EEN BOOMSTAM

Margariet Moelands

VERLIJDEN, VERLEED, VERLEDEN

- De notaris en de kunstenaar
Marianne Eisma

UIT HET ARCHIEF

- De koningin en de Limburgse
archieven
Ph. Maarschalkerweerd

HET SIGNET VAN DE NOTARIS (7)

Caspar van Heel

HET NOTARIEEL WOORDENBOEK

- Klerk
B. Duinkerken

"Ponder" volgens Van Dale:

unster, een soort evenaar met aan de ene zijde een haak en aan de andere een gewicht dat men af- en aanschuift, balans met ongelijke armen.

C O L O F O N

Ponder:

halfjaarlijks mededelingenblad van de Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap, van Eeghenstraat 222, 1071 GM Amsterdam
Telefoon: 020 675 6479
Fax: 020 679 0358
Email: notar.stichting@hetnet.nl
Postbanknummer: 554704

Redacteuren:

W. Bosse
B. Duinkerken
Liesbeth M. van der Marck
P.L. Nève
B.C.M. Waaijer

Redactiesecretaris:

Inés M. van Gasselt

Layout/productie:

Grafisch Bureau Schaefer
Francien van Maasdijk

Foto's:

Omslag : Maarten Brinkgreve
Pag. 3, 4, 5, 13 : Mickey Richards
Pag. 15 : Laetitia Kröner

De publicatie is mede mogelijk gemaakt door:

Raadgevend Bureau Borgdorff te Rotterdam, Digi-notar te Beverwijk, het Kadaster te Apeldoorn, Kluwer Juridische Uitgevers te Deventer en Uitgeverij Koninklijke Vermande B.V. te Lelystad.

Aan dit nummer werkten mee:

Het dagelijks bestuur
B. Duinkerken, *oud-notaris*
Marianne Eisma, *kunsthistorica*
J.J.A. de Groot, *interim-voorzitter notariële stichting, notaris te Haarlemmermeer, docent aan de Universiteit van Amsterdam*
Caspar van Heel, *rechtshistoricus, werkzaam als provinciaal archiefinspecteur in Overijssel*
Ph. Maarschalkerweerd, *rijksarchivaris Limburg*
Liesbeth M. van der Marck, *conservator notariële stichting*
Margariet Moelands, *hoofd bureau Nederlands Centrum voor Rechtsbistorische Documentatie te Den Haag*
Mireille Neijzen, *kandidaat-notaris te Amsterdam*
H.C.S. Warendorf, *advocaat te Amsterdam*

IJSN: 1385-7428

TEN GELEIDE	4	Het dagelijks bestuur
VERLIJDEN, VERLEED, VERLEDEN		
De notaris en de kunstenaar	5	Marianne Eisma
HET NOTARIEEL WOORDENBOEK		
Klerk	6	B. Duinkerken
HET SIGNET VAN DE NOTARIS (7)	6	Caspar van Heel
UIT HET ARCHIEF		
De koningin en de Limburgse archieven	7	Ph. Maarschalkerweerd
EEN BIJZONDER GESCHENK	8	H.C.S. Warendorf
ARS NOTARIATUS		
Estate planning: inzake erven en schenken	11	Mireille Neijzen
VAN EEN STAMBOOM EN EEN BOOMSTAM	12	Margariet Moelands
VERSLAG SYMPOSIUM 16 MAART 2001	13	J.J.A. de Groot
PAO NAJAAR 2001	15	Liesbeth M. van der Marck
IMPONDERABILIA	15	Liesbeth M. van der Marck

Tekening van Max Alandt (1875-1930), zie ook pagina 5

Een vrie vrouw in een coupe'

Brengt dikwijls moedelijkheden mee -

Ten geleide

Bij het afscheid van de voorzitter

In Felix Meritis is op 16 maart jl. op gepaste wijze het vijftigjarig bestaan van de stichting gevierd.

Een verslag van die gebeurtenis treft u verderop in de Ponder aan. Het symposium was ook de gelegenheid waarbij afscheid werd genomen van prof. mr P.H.M. Gerver als voorzitter van het bestuur van de stichting. Hij werd toegesproken door de vice-voorzitter, mr J.J.A. de Groot. Laatstgenoemde zal de voorzittershamer hanteren tot een opvolger is gevonden.

In de annalen van de stichting wordt voor het eerst melding gemaakt van de toen nog jeugdige kandidaat-notaris mr P.H.M. Gerver op 15 juni 1974 in de notulen van de bestuursvergadering. Is in de beperking achter zijn naam op de presentielijst "doch alleen voor wat betreft een door hem te verstrekken toelichting op de voorbereidingen voor het jubileum van de stichting in januari 1976" Pitlo's scherpe pen te herkennen? In ieder geval klinkt er enige reserve in door, maar die zal de jonge kandidaat stellig en met verve hebben weggenomen tijdens de verdediging van zijn plannen voor de viering van de vijftiengste verjaardag van de stichting. Gerver en de stichting waren dan ook geen onbekenden voor elkaar. Al tijdens zijn studie aan de – toen nog – Gemeente Universiteit van Amsterdam was hij student-assistent bij de stichting. Zoals hijzelf schreef in Ponder 9 "Ik hield me daar bezig met de verzameling standaardcontracten, waarvan donateurs, tegen betaling van fl. 1,- per fotokopie gebruik konden maken." Met die gulden begon zijn carrière. De viering van het lustrum was kennelijk een succes, want kort daarna werd de organisator gevraagd tot het bestuur toe te treden, eerst – wellicht op proef - als tweede, daarna als eerste secretaris, onder de bezielende leiding van de oprichter van de stichting, prof. mr A. Pitlo. Toen aan diens voorzitterschap op zijn tachtigste verjaardag in 1981 een einde kwam, nam prof. mr W.G. de Vries de scepter over, ondersteund door een secretaris die langzamerhand een spin in het notariële web geworden was. In 1986 wisselde het voorzitterschap opnieuw en toen bleek deze oud student-assistent, deze organisator van feesten en partijen, deze beproefde tweede en eerste secretaris de meest gerede persoon. En de praktijk sindsdien heeft dat eens te meer bewezen. In zijn laatste Ten Geleide somt de nu ex-voorzitter de stichtingsactiviteiten van de laatste vijftieng jaar op. Die zijn indrukwekkend, maar hijzelf was – althans in die bijdrage - te bescheiden. Zijn eigen rol in die kwart eeuw heeft hij verdonkeremaand. Zijn intensieve bemoeienis met de serie Ars Notarius bijvoorbeeld, waarin onder zijn regime tien maal zoveel boeken uitkwamen als in de periode daarvoor. Verder was hij niet alleen initiator van de stichtingsrubriek in het WPNR, ook de Ponder was zijn idee. Daarbij komt nog een initiatief van de laatste jaren: onze lezingencyclus - zo noodzakelijk voor de band met de donateurs en zo'n onmisbare bron van inkomsten. Dit project is onder het voorzitterschap van Gerver gestart en vervolgens uitgegroeid tot volwaardig postacademisch onderwijs, georganiseerd in samenwerking met de beide pao-bureaus van de hoofdstedelijke universiteiten. De verbondenheid met de universiteiten is en was Gerver dierbaar. Hij bezet al bijna tien jaar, sinds 1992 de leerstoel notariaat aan de UvA, een van de drie bijzondere leerstoelen namens de stichting. De goede relatie tussen die universiteit en de stichting is mede aan zijn voortdurende inspanning te danken.

De cirkel is rond: van vijftieng- tot vijftigjarig bestaan. Toch heeft een lustrum met een afscheid iets tweeslachtigs, iets weemoedigs. Aan de ene kant de feestelijke herdenking van de springlevende vijftigjarige, maar daarnaast droefheid om het vertrek van iemand die zoveel voor de stichting heeft gedaan en betekend. Moge zijn opvolger in de voetsporen treden van deze enthousiaste en betrokken voorzitter. Wij zullen graag van zijn adviezen gebruik blijven maken. Gelukkig blijft hij lid van het algemeen bestuur van de stichting.

Het dagelijks bestuur

De aftredende voorzitter krijgt tijdens het lustrumsymposium een golfclub cadeau

Verlijden, verleed, verleden

De notaris en de kunstenaar

Maar bij de keuze voor Alandt moet zijn geestigheid de doorslag hebben gegeven

Onze aandacht gaat dit keer uit naar een album dat de Stichting onlangs ten geschenke kreeg (zie ook pag. 3, 8, 9 en 15 van deze Ponder).

Dit album, 33 cm hoog en 27 cm breed, werd speciaal samengesteld voor de gelegenheid die met gouden letters in vier regels middenop het voorplat ervan gestempeld staat, "PROMOTIE van Mr. S.K.D.M. van Lier 1890-1915". Het bestaat uit elf dubbelzijdig met papier beplakte kartons tussen met linnen beplakte platten van hetzelfde materiaal die bijeen worden gehouden door een paars lint. Dat lint is door de drie gaten aan de linkerkant van elk karton gehaald en eindigt op het voorplat in een kloekke strik. Met zo'n zelfde strik in de linten die midden op de rechterkant van elk plat zijn bevestigd, wordt het album ook gesloten.

Minstens zo feestelijk als deze verpakking is de inhoud ervan. Op negen bladen staat een vlotte tekening - in zwart krijt opgezet en uitgewerkt en hier en daar ingekleurd in aquarel - met een tweeregelig versje. Dat is ook in waterverf met penseel geschreven op in potlood getrokken hulplijnen. Al deze bladen zijn gesigeneerd met Alandt.

Maximiliaan Alexander Alandt had de troeven om voor deze opdracht in aanmerking te komen. Hij schilderde, tekende, etste en lithografeerde voornamelijk landschappen, maar legde zich ook toe op figuren en portretten. Bovendien woonde deze in 1875 in Amsterdam geboren kunstenaar, die daar een opleiding aan de Quellinusschool, de Rijkschool voor kunstnijverheid en de Rijksacademie had gevolgd, in 1915, het jaar van Van Liers jubileum, in diens woonplaats Den Haag, waar hij met twee onderbrekingen tot zijn overlijden in 1930 zou blijven.

Maar bij de keuze voor Alandt moet zijn geestigheid de doorslag hebben gegeven. Zijn kijk op de op zich al ver-

Alandt

Ook als rechter zat hij menig uur

En maakte vaak een krantig figuur -

makelijke voorvallen uit Van Liers leven in dit feestalbum maken die nog leuker. Uiterst bleu karakteriseert Alandt de jubilaris in zijn ontmoeting met een 'vrije vrouw' (zie pag. 3), kolossaal brengt hij diens achterwerk in beeld terwijl hij een brandje blust door erin te spugen en medelijdend ziet hij op hem neer terwijl hij lijkkleek van miselijkheid in een roeiboot hangt na een zeiltocht.

Olijkheid kenmerkt ook de drie bladen waarop Van Lier als professional zichtbaar is. Als beginnend advocaat heft hij vertwijfeld zijn handen, terwijl drie dames met prachtige hoeden zich aan hem opdringen. Zijn damespraktijk, met zijn op de banden van twee boeken aangegeven 'liefdezaken' en 'pikante zaken', was ook geen sinecure. Als rechter sloeg hij "een krantig figuur" in het strafrecht, waaronder ook 'hum zaken', getuige het op tafel liggende boek. Dit specialisme was hem op het lijf geschreven. Met norske uitdrukking, afzijdige blik en voor de borst gekruiste armen was hij duidelijk uit zijn hum. Maar in deze rubriek gaat het natuurlijk om zijn werkzaamheid als notaris.

Ook in deze hoedanigheid neemt Alandt de jubilaris op de hak. De notaris met het testament van de overleden schilder onder zijn arm kijkt nogal beteuterd bij het betreden van diens bedoeninkje. Maar wat moet hij ook aan het doodsbéd van een kunstenaar van wie, ook al oogste hij roem 'van zijn vereerders', slechts krakemikkig meubilair en een onzindelijke hond te verdelen valt?

Marianne Eisma

Tekeningen van Max Alandt (1875-1930)

Als notaris bekend en knap

Regelt hij menig nalatenschap -

Het notarieel woordenboek

Klerk

Als wij de *Van Dale* opslaan vinden wij onder het lemma klerk "bediende belast met schrijfwerk, schrijver: *klerk op een notariskantoor...*". De meest voor de hand liggende associatie van dit beroep is vandaag de dag dus die met het notariaat. Nog niet zo lang geleden werden klerken ook daarbuiten aangetroffen, zoals bij praktisch alle overheidsinstanties. Met de opkomende woordinflatie verdween de benaming klerk vrij snel, ook in het notariaat waar die werd vervangen door de betiteling notarieel medewerker. Toen ik in 1969 mijn eerste bijdrage schreef voor het blad van deze medewerkers heette hun organisatie nog 'Bond van Notarisklerken in Nederland'. Ergens in de jaren tachtig, als ik mij goed herinner, werd die vereniging geheel in de tijdgeest omgedoopt tot 'Bond van Medewerkers in het Notariaat'. De naam van het maandblad bleef gelukkig ongewijzigd als *De Notarisklerk*. Gelukkig, omdat die oude benaming niets denigrerends heeft, ondanks het feit dat diezelfde *Van Dale* klerkenwerk omschrijft als een geringschattende benaming voor schrijfwerk. Insiders weten dat dit werk juist vaak de spil vormt van de activiteiten op het klassieke notariskantoor, een kantoor waar de meeste

WOORD-BOECK,

Daer in alle

De Kunst-woorden des
Notarischaps, mitfgaders ande-
re vreemde, soo Latijnsche als Franche
woorden werden verduyftcht.

onroerendgoed transacties door de medewerkers worden behandeld. Een treffende beschrijving van een dergelijk kantoor is overigens te vinden in het elfde hoofdstuk van het recent verschenen *Het notariaat: inderdaad een elastisch ambt* van de hand van Prof. Mr. A.A. van Velten (*Ars Notariatus CVIII*). In de huidige tijd is het zijn van (gediplomeerd) notarieel medewerker veelal het eindpunt van een carrière. Vóór de twintigste eeuw was dit anders. Het was heel normaal dat een notarisklerk zich in de praktijk die vaardigheden eigen maakte die hem tot notaris brachten. Het vak leerde men immers hoofdzakelijk op het kantoor, een formele opleiding ontbrak aanvankelijk. De lat werd voor de klerk hoger gelegd toen in 1904 een middelbareschooldiploma werd geëist alvorens tot de notariële studie te worden toegelaten. En toen die studie in 1958 een academische werd is de eeuwenlang vanzelfsprekende loopbaan van klerk tot notaris voorgoed een grote uitzondering geworden. Of gaat dit met de nieuwe BaMa-structuur in het hoger onderwijs toch weer veranderen?

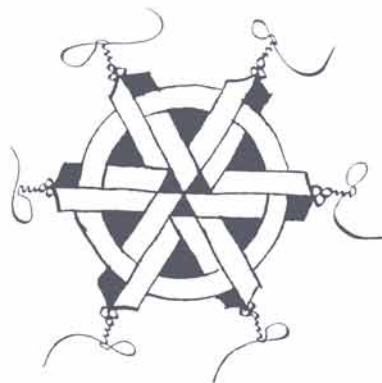
B. Duinkerken

Het signet van de notaris (7)

Tegenwoordig oefent de notaris een respectabel beroep uit. In de middeleeuwen was het notariaat wel respectabel, maar het was geen beroep. Het was een kerkelijke hoedanigheid. Bijna alle notarissen waren clericus, lagere geestelijken. Nu is het notariaat meestal het einde van een loopbaan, in de middeleeuwen dus niet. Jonge mannen begonnen hun kerkelijke loopbaan vaak als notaris. Na het verkrijgen van de priesterwijding, nodig voor de hogere kerkelijke functies, hielden de meeste notarissen op als zodanig te functioneren. Er zijn enkele voorbeelden van schitterende kerkelijke carrières, die beginnen met het notariaat. Het mooiste zou natuurlijk zijn als de enige Nederlandse paus Adriaan VI (1459-1523) ooit begonnen was als notaris, maar hij begon zijn loopbaan in 1491 als hoogleraar in Leuven en via het leermeesterschap van de jonge Karel V, bracht hij het tot paus. In het boek van Alphons van den Bichelaer wordt wel zijn vriend vermeld:

Wilhelmus de Enckenvoirt

Willem van Enckenvoort stamde uit het dorp Mierlo in de Meierij van Den Bosch. Hij begon als notaris aan de pau-

selijke curie in Rome. Aanvankelijk maakte hij weinig carrière. Na geruime tijd begon hij in Rome te studeren. Als licentiaat in de beide rechten begon zijn carrière pas goed te lopen. Hij werd pauselijk protonotaris en keizerlijk hofpaltsgraaf, waardoor hij zowel pauselijke als keizerlijke notarissen kon aanstellen. Buiten Rome verwierf hij een honderdtal beneficiés. Maar toen zijn vriend Adriaan Boeyens in 1522 paus geworden was, kreeg Willem van Enckenvoort het echt druk. Pas acht maanden na zijn ver-

kiezing kwam paus Adriaan VI in Rome aan. Ondertussen was vriend Willem zijn zaakwaarnemer geweest. Kort voordat de paus in 1523 stierf werd hij benoemd tot kardinaal. Van 1529 tot 1534 was hij bovendien op voordracht van Karel V bisschop van Utrecht. Willem van Enckenvoort stierf in 1534 in Rome en werd daar begraven in de Santa Maria del'Anima achter het Piazza Navona, waar de grafmonumenten van hem en zijn pauselijke vriend nog te bewonderen zijn. Zijn notarieel signet is een fraaie geometrische figuur, moeilijk te beschrijven, aangenaam om te bestuderen.

Caspar van Heel

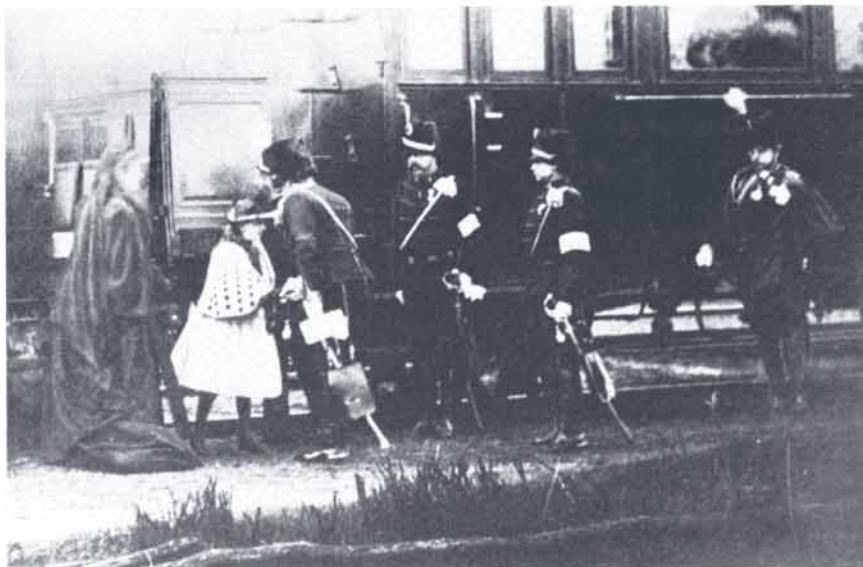

Uit het archief

De koningin en de Limburgse archieven

Met uitzondering van de perronchef mocht niemand zich op het moment suprême op het perron bevinden. Een groter affront was welhaast niet denkbaar

Onder de titel 'Het prinsesje en de notaris-zoon' schreef ik in de Ponder van december 2000 een korte bijdrage over de opvoeding van de jeugdige Wilhelmina door onder meer notariszoon Jan de Louter. Het gebruik van de term 'prinsesje' in titel en tekst deed de wenkbrouwen van oud-notaris Goudstikker te 's-Gravenhage fronsen. En terecht, daar Wilhelmina bij het overlijden van haar vader in 1890 volgens het adagium 'le roy est mort vive le roy' zonder meer koningin was geworden. Dat zij eerst op 18-jarige leeftijd als zodanig werd ingehuldigd en haar moeder tot dat moment als koningin-regentes optrad, doet daar niets aan af. Om mijn fout goed te maken voer ik nogmaals een minderjarige koningin Wilhelmina in deze rubriek op en wel in relatie tot de Limburgse archieven. Directe aanleiding voor dit stukje is een heuse archiefkwestie waaraan nu 100 jaar geleden na 13 jaar heftige strijd een einde kwam, genaamd de Roermondse archiefkwestie. Zij vond haar oorsprong in feite in de uiterst gecompliceerde en turbulente staatkundige geschiedenis van de gebieden die sinds het midden van de 19e eeuw de huidige provincie Nederlands Limburg vormen. Het sinds de 16e eeuw uitgeoefende Spaanse gezag over het zogenaamde Spaanse Overkwartier van Gelder werd bij de Vrede van Utrecht in 1713 verdeeld tussen Pruisen, Oostenrijk en de Republiek der Verenigde Nederlanden. Omdat het tot dan toe gevormde archief met betrekking tot deze streek ondeelbaar was, werd in 1715 besloten het als geheel te bewaren op het Roermondse stadhuis. Even leek daaraan na de machtsovername door de Fransen in 1796 een einde te komen door een voorgenomen overbrenging naar Maastricht, maar die bleek te duur uit te vallen. Van daadwerkelijke verhuizing was eerst sprake na de Belgische Opstand toen de archieven in 1831 in Brussel werden gehuisvest om in 1839 naar Maastricht terug te keren. Op verzoek van Roermond werden ze in 1849 weer ingeladen en overgebracht naar waar ze vandaan kwamen, te weten naar Roermond. Omdat de regering na oprichting van het Rijksarchief in Limburg in 1881 aldaar alle archieven van rijks- en provinciale instellingen, inclusief die van de rechtsvoorgangers, wenste samen te brengen, werd Roermond verzocht de aldaar berustende, relevante bescheiden af te staan. Maar Roermonds pertinente weigering was het begin van een discussie die zou onttaarden in een felle strijd tussen rijks- en gemeentelijke overheid. Het werd een prestigeslag waar menig rechter, verzegelde verhuiswagens, een belaagde rijksarchivaris, door politie begeleide bezoeken van de com-

Koningin Wilhelmina en haar moeder bij de koninklijke trein kort vóór de Roermondse archiefkwestie

missaris van de koningin en een beledigde minister van Binnenlandse Zaken aan te pas kwamen. Even leek het er zelfs op dat de Roermondse burgemeester zou worden ontslagen, maar dat durfde de minister toch net niet aan. Ook de vernietiging van een vijftal op de zaak betrekking hebbende raadsbesluiten door de Raad van State bracht een definitieve oplossing nauwelijks naderbij. Die kwam pas in 1901 toen Roermond moe gestreden en de uitzichtloze situatie inziende een schikkingsvoorstel accepteerde en de desbetreffende archieven overdroeg aan het Rijksarchief in Limburg. Het meest vernederende moment tijdens het conflict was ongetwijfeld het regeringsbesluit geweest om Roermond een koninklijk bezoek te onthouden tijdens het bezoek van koningin Wilhelmina en koningin-regentes Emma aan Limburg van 20 tot en met 24 mei 1895. Ook viel de stad buiten de bij dit soort bezoeken gebruikelijke lintjesregen en was er geen plaats voor de Roermondse burgemeester aan het galadiner ten huize van de commissaris van de koningin. Maar daarmee was het rijtje maatregelen nog niet compleet. Op de perrons van alle stations waar de koninklijke trein passeerde werd de beide koninginnen een feestelijk huldebetoon gebracht. Maar niet in Roermond. Met uitzondering van de perronchef mocht daar niemand zich op het moment suprême op het perron bevinden. Een groter affront was welhaast niet denkbaar. Nu, 100 jaar na dato, vervult in de persoon van dr. M.W. van Boven een Roermondenaar het hoogste archiefambt van ons land. Het kan dus verkeren.

Ph. Maarschalkerweerd

Een bijzonder geschenk

“ 's Avonds en 's nachts, als de duisternis over de aarde gevallen was, de duisternis, die als het ware geknipt is voor het beramen en uitvoeren van allerlei zwarte misdaden, 's avonds en 's nachts moesten zij de stad verlaten”

Onlangs werd de Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap verblijd met de schenking van een reeks prachtige, kleurrijke tekeningen van Max Alandt (1875-1930) in een lichtgroene linnen band met het opschrift, in gouden letters, 'Promotie van Mr. S.K.D.M. van Lier, 1890-1915'. In de collectie van de Stichting ontbrak tot nu toe een vergelijkbaar jubileumgeschenk. Komt dit door dat maar heel zelden een 25 jarig jubileum van een promotie wordt gevierd of omdat dit soort geschenken een te belangrijk aandenken vormt om het te schenken?

Mr. Sigismund Karel Dorotheus Maurits van Lier, geboren te Nijmegen op 9 november 1866 en overleden in Theresienstadt op 19 augustus 1943, was op 8 juli 1890 gepromoveerd tot doctor in de rechtswetenschap aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, een stad waar in de periode 1813 tot 1886 17 leden van zijn familie hadden gestudeerd. Zijn proefschrift 'Doorhaling van de voogdij-hypotheek' droeg hij op 'Aan mijne Moeder en aan de nagedachtenis van mijnen overleden Vader'. Van Liers vader was hem op 12-jarige leeftijd ontvallen. Tot voogd werd benoemd zijn oom Mr A.J.S. van Lier (1843-1923), directeur van de Utrechtse Hypotheekbank, welke bank was opgericht door Van Liers oom, Mr Lambertus van Lier (1849-1919). Aannemelijk is dat een van Van Liers ooms hem aanraade zijn proefschrift te wijden aan de voogdij-hypotheek. Daar de Hoge Raad bij arrest van 22 november 1889 (Weekblad van het Recht, no. 5794), reeds beslist had over de vraag of de toeziende voogd bevoegd is een hypotheek te doen doorhalen die de voogd ten behoeve van een minderjarige heeft gesteld, bestond er voor Van Lier, volgens Drucker in diens bespreking van het proefschrift in Rechtsgeleerd Magazijn, 1890 blz. 620-621, "naar den aard van zijn onderwerp, minder gelegenheid om nieuwe gezichtspunten te openen".

Op 21 december 1907 werd Van Lier tot notaris benoemd. Voordien was hij advocaat in Den Haag, waar hij zich sedert 1904 had gevestigd in een groot pand aan de Laan Copes van Cattenburch 46, dat hij voor de toen kapitale som van 34.000 gulden had gekocht van de erven van jhr. mr. J.W.M. Schorer, 'in leven grootkruis der Oranje Nassau Orde en vice-president van de Raad van State'. De notaris had trouwe klerken; zo blijkt uit zijn testament, dat dateert uit 1941, dat hij legaten vermaakte aan klerken die toen 35, 24 en in twee gevallen, 20 jaar bij hem in dienst waren. Met een van deze getrouwen ging Van Lier kort voor het uitbreken van de oorlog naar Londen om goudstaven in veiligheid te brengen. Zijn zoon, reserve-luitenant kolonel Mr J.Ph.H.E. van Lier, die tijdens de oorlog in Engeland en later, als hoofd Politieke Zaken verbonden aan het kabinet van gouverneur-generaal Spoor, in Nederlands-Indië verbleef, trachtte tevergeefs

Mr S.K.D.M. van Lier
1866-1943

na afloop van de oorlog de verblijfplaats van deze goudstaven te achterhalen. Zijn weduwe, mevrouw L.H. van Lier-Brocx, schonk Alandts tekeningen aan de Stichting.

De familie Van Lier telt een groot aantal juristen, doch Van Lier werd als enige notaris. Een van zijn achterneven, Mr S.E.J.M. van Lier was advocaat-generaal bij de Hoge Raad. Mr M.D.K.S. van Lier, ook een achterneef, was vice-president bij de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam. Mr L.E. Visser, President van de Hoge Raad, was weer een neef van Van Lier van moederszijde.

Van oudsher had de Joodse familie Van Lier banden met Utrecht. Van Liers voorvader Marcus van Lier, geboren te Leer in 1711, vestigde zich in Maarssen in een tijd waarin joden nog geen toestemming kregen om zich in Utrecht te vestigen. In De Amsterdammer Weekblad voor Nederland (1899) verscheen een artikel 'Signalementen uit Utrecht' door Jan van 't Sticht over de hiervoor genoemde Mr Lambertus van Lier (1849-1919), die te Utrecht wethouder en waarnemend burgemeester was en in 1899 50 werd. Van 't Sticht herinnert eraan dat joden alleen overdag in Utrecht werden toegelaten.:

“ 's Avonds en 's nachts, als de duisternis over de aarde gevallen was, de duisternis, die als het ware geknipt is voor het beramen en uitvoeren van allerlei zwarte misdaden, 's avonds en 's nachts moesten zij de stad verlaten. Om zeven ure begon het klokje op de St. Pieterskerk te luiden en op dit teeken zag men de joden met hunne vrouwen en kinderen de stad uittrekken langs de Vecht naar Zuilen en Maarssen, waar de eenvoudige plattelandsbewoners op hunne eenzame velden even gerust naar bed gingen als de bewoners van de Stichtse hoofdstad in hunne van joden "gezuiverde" straten.

Slechts voor ééne joodsche familie werd een uitzondering op dit christelijke uitbanningsbesluit toegelaten. Dat was voor de familie Van Lier, van welk geslacht, de man, wiens beeltenis hierboven is afgedrukt, in rechte lijn afstamt.

Van die joodsche familie verhaalt de legende zooveel christelijke deugden, zooveel bewijzen van liefdadigheid en goede trouw, dat de christenen dier dagen tegen elkaar zeiden: 't zijn net christenen. En daarom werd besloten, dat de familie Van Lier in de stad mocht wonen en verblijf houden, dag en nacht; ja, naarmate men deze menschen leerde kennen en achten, nam de afkeer, die men tegen de joden in het algemeen koesterde, af en werd ook aan anderen vergund in de stad te verblijven mits.... de Van Liers zich borg stelden voor hun goed en eerlijk gedrag."

Notaris Van Lier, die ook rechter-plaatsvervanger was en diverse maatschappelijke functies bekleedde, werd op 23 augustus 1933 benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau. Zijn echtgenote, Suze Jeanne Elisabeth van Lier-Enthoven (1867-1943), die in het Haags maatschappelijk leven een vooraanstaande plaats innam, werd bij haar afscheid als voorzitter van het Koningin Emma Fonds in een bijzondere bijeenkomst door de burge-

meester van Den Haag gehuldigd. Zij was de dochter van Philip Simon Enthoven (1823-1898), directeur en mede-eigenaar van de Haagse Metaalpletterij en IJzergieterij L.I. Enthoven, tot 1905 het grootste industriële bedrijf in de Hofstad.

In 1943 overleden Van Lier en zijn echtgenote kort na elkaar. Jo Spier heeft Van Liers 'begrafenis' verbeeld. Peter Spier, de zoon van Jo Spier, herinnert zich Van Lier en zijn vrouw in Theresienstadt als de dag van gisteren:

"Een lange deftige man en dito vrouw, gekleed alsof ze op weg naar een receptie bij koningin Wilhelmina waren. Hij met een zwarte jas en dito Homburg op zijn hoofd. Na door de "Schleuse" te zijn gegaan, waar je praktisch alles van waarde afgenomen werd, heb ik de Van Lier's nooit meer gezien."

De Stichting prijst zich gelukkig dat het bijzondere geschenk van mevrouw Van Lier-Brocx tevens aanleiding is om notaris Van Lier met respect te gedenken.

H.C.S. Warendorf

Theresienstadt 1943, getekend door Jo Spier

De uitvaart van notaris van Lier

Estate planning; inzake erven en schenken 35e Landelijk Notarieel Studentencongres, Amsterdam, 14 april 2000

Amsterdam, Deventer, 2000, Ars Notariatus CII, 95 pag.

Het congres, georganiseerd door Rolandinus Passeggeri, het notarieel dispuut van de UvA, vond plaats in het Koninklijk Instituut voor de Tropen te Amsterdam. Het nieuwe erfrecht, het per 1 januari 2001 van kracht wordende nieuwe belastingstelsel en het voorstel tot wijziging van de Successiewet waren de motieven te kiezen voor het ook overigens actuele onderwerp.

In zijn openingswoord als dagvoorzitter stelt prof. mr. P.H.M. Gerver de vraag 'Estate planning, hype of achterhoedegevecht?'. Had prof. Van Mourik gelijk dat notarissen weer een stukje van hun werkzaamheden inleveren door estate planning aan anderen over te laten? Moet niet worden geconstateerd, dat met name 'de grote kantoren' - al dan niet lijdend aan de Engelse ziekte - om financiële reden de familiepraktijk niet meer uitoefenen? Prof. Gerver concludeert dat verschillende soorten notariaat zullen ontstaan. Voor wat betreft de opleiding blijft hij pleiten voor een brede ondergrond, waarvan estate planning deel uitmaakt. Geen achterhoedegevecht dus en ook geen hype: het woord is nieuw, maar de kunst oud.

De eerste voordracht 'Wat is estate planning?' was van notaris mr J.C. van Straaten. Zijn antwoord luidde o.m.: 'vermogensplanning, of specifiek gezegd nalatenschapsplanning, of successieplanning'. Mevrouw mr C.J.M. Martens, docent belastingrecht UvA en belastingadviseur besprak haar onderwerp 'Overdracht van de eigen woning' aan de hand van een casus. Alvorens over te gaan tot overdracht van de woning is volgens haar enig rekenwerk vereist. Mr. M.C.J. Oliemans, estate planner bij de Bank koos als onderwerp: 'Estate planning in bijzondere situaties'. Bijvoorbeeld ingeval de volgende generatie ontbreekt, danwel overdracht onwenselijk wordt geacht omdat de kinderen geestelijk gehandicapt of aan lager wal geraakt zijn. 'Bedrijfsopvolging, estate planning?' was de titel van de inleiding van mr L.J. Begheijn, notaris te Utrecht. Middelpunt van zijn uiteenzetting vormt het bedrijf van de familie met de gefingeerde naam Jansen met één s. Na voor studenten nog wat ingewikkelde flexibele B.V.-structuren, certificering van aandelen en 'zachte' uitsluitingsclausu-

Op initiatief van de Stichting is de serie Ars Notariatus in 1952 opgezet en aanvankelijk in eigen beheer uitgegeven. Thans verzorgt Kluwer Juridische Uitgevers de serie in samenwerking met de Stichting.

Een abonnement op de gehele serie is mogelijk en levert een korting op van 20%. Alléén voor onze donateurs geldt eenzelfde korting op losse, recent verschenen delen van de serie, indien gebruikt wordt gemaakt van bijgesloten bestelstrook.

De redactie van de Ponder vraagt auteurs van recente Ars Notariatusdelen te beschrijven hoe hun boek is ontstaan en wat de opzet ervan is. Het resultaat daarvan treft u hieronder aan. Niet zo maar recensies, maar persoonlijke beschouwingen van de schrijver, in dit geval van de voorzitter van het studentencongres.

les, is de conclusie dat het vraagteken achter de titel achterwege kan blijven. Tenslotte 'Estate planning en nieuw

erfrecht' van mr. C.A. Kraan, hoofddocent notarieel recht. Hoe groot is de vrijheid van de erflater onder het nieuwe erfrecht, groter of kleiner dan onder het huidige recht? Geeft de wettelijke verdeling aan de erflater dezelfde mogelijkheden als de ouderlijke boedelverdeling? Aan de kinderen kan ten gunste van de langstlevende vrijwel elk recht worden ontnomen, aan de wettelijke verdeling kan van alles en nog wat geknutseld worden. De behoefte aan estate planning wordt door het nieuwe erfrecht niet verminderd en haar mogelijkheden worden vergroot. Een prettig vooruitzicht volgens mr Kraan.

De forumdiscussie werd gevoerd aan de hand van de hoofdstelling: 'Estate planning is alleen voorbehouden aan de notaris', met als substellingen: 'De notaris weet te weinig van de fiscale aspecten van estate planning', 'De fiscalist weet te weinig van het civielrechtelijke aspect van estate planning' en 'De internationale aspecten van estate planning. Is dat een taak voor de notaris? Is dat iets dat het notariaat moet beheersen?'

Niet verslag wordt gedaan van de afsluitende borrel en -varend op het Amsterdamse IJ- het daaropvolgende diner en feest. Alles verliep geheel volgens planning.

Mircille Neijzen

De congrescommissie en de dagvoorzitter
prof. mr P.H.M. Gerver

Van een stamboom en een boomstam

Die idee van verjonging zien we ook in de twee symbolen die Justitia flankeren, in de stamboom met zijn vertakkingen en de oude boomstam met zijn nieuwe loot

*Wie, yder op zyn tyd, zig in 't bezit mag zetten
Van 't geen een ander na zyn sterven agter laat;
Hoe kind, kinds kindren, in een onbeperte maat;
Hoe oudren, dan alleen, dan met hun' kindren erven,
Of niet, na dat zy in Zuyd of in Noord-Holland sterven;
Hoe't met een broer en zyn nakomelingen gaat;
Hoe, by gebrek van nabestaande, verdre vrinden
Zo verr' 't geslagt zig strekt, zig ergenaam bevinden.*

tot Hoorn by Feyken Ryp.

teur beweren. Het werk is in onze moedertaal geschreven, op dat het van alle myne Lands- en Stads-genooten zoud kunnen werden verstaan en het is voor geen geleerden geschreven, maar tot dienst der ongeletterden Burgeren. Dat en het feit dat de 2e druk 'was vermeerderd met de versterv-regten van Uytrecht, Gelderland, Zutphen, Over-yssel, Friesland, Groningen ende Ommelanden; alsmede in Brabant en Vlaanderen de steden Mechelen, Antwerpen, Bergen op Zoom, Brussel, Gent, Sluys' verklaart wellicht waarom het werk 7 drukken beleefde.

Zo luidt een gedeelte van het gedicht van J. Klinkhamer dat is opgenomen voorin een boekje in 12° formaat, dat in 1702 verscheen bij Feyken Ryp te Hoorn. Het boekje heet 'Verhandeling van het Hollands, Zeelands, ende West-Frieslands versterv-regt. In de grond verklaard door mr. Hobius van der Vorm R.G'. Van der Vorm was een jong advocaat, die so in syn jeugt de grysbeydt komt uyt te tarten en één der West-Friese Ligten zoals twee dichters in bun lofzangen op de at-

In het voorwoord verklaart Van der Vorm waarom de mens welstand vergaart: de Almogende heeft de menschen in 't byzonder met reden begaafd, dewelke haar beeft geleerd niet al-een voor hare tegenwoordige welstand te zorgen, maar ook middelen te zoeken, waar mede zy haar leven en welvaren in tyd van nood zouden kunnen staande houden en zy verzamelen schatten by een om de zelve na haar overlyden aan hare kinderen na te laten, op dat zy daar van opgevoed ende in haar staat mogen werden behouden; ja op dat de zelve daar van wederom haar kinderen mogen groot maken. En dat is omdat zij met haar geboorte niets op de wereld mede brengen, waar van zy zouden kunnen bestaan. En billykheid vereyst, dat de kinds-kinderen tot vervulling van het verliez van hare ouders geleden, ten minste dat deel van de nalatenschap harer grootouders genieten, 't geen anders de ouders zouden aangekomen zyn.

Op de titelgravure van het boek, die is gemaakt door de in Alkmaar werkzame landschap- en marineschilder Siwert van der Meulen, zien we kinderen die duidelijk kunnen profiteren van de welstand die hun voorouders hebben vergaard. Zij staan met hun voogd voor de tafel van de notaris die de erfenis afwikkelst. Op de tafel liggen gezegelde akten, goed gevulde geldebuidels en los geld. We mogen aannemen dat de notaris dit alles heeft bewaard in de grote geldkist die voor de tafel staat. Dat de afwikkeling van de erfenis heel zorgvuldig gebeurt blijkt uit de twee heren aan de linkerkant die slechts oog hebben voor dat wat geschreven staat.

Tussen de twee ramen, die een blik gunnen op het Hollandse landschap, en onder de wapenborden van Holland, Zeeland en West-Friesland, zit een nauwelijks geblinddoekte Vrouwe Justitia met weegschaal en zwaard en een boek op schoot. Aan haar voeten kronkelt zich een slang, die hier gezien kan worden als teken van verjonging. Ripa¹ schrijft: *Datse (de slang) een kruid weet te vinden [...] om sich, schier dood zijnde, weder gesont te maecken.* En die idee van verjonging zien we ook in de twee symbolen die Justitia flankeren, in de stamboom met zijn vertakkingen en de oude boomstam met zijn nieuwe loot.

Margariet Moelands

¹ Cesare Ripa, Iconologia of Uytbeeldinghe des verstands. Amstelredam Dirck Pers, 1644.

Verslag Symposium 16 maart 2001

...omdat het notariaat in zijn recente verleden als staatssecretaris van Justitie een warm plekje bij hem had verworven

Op vrijdag 16 maart 2001 heeft de stichting met een symposium haar 50-jarig bestaan gevierd. Zo'n 180 donateurs hadden aan de uitnodiging van het bestuur gehoor gegeven. Zij hebben daarvoor wel het door stedenbouwkundige vernieuwingen vrijwel onbegaanbare centrum van Amsterdam moeten trotseren. Eenmaal in Felix Meritis, het statige vernieuwingstheater aan de Keizersgracht, werd hen een lichte lunch aangeboden met muffins, voorwaar een teken dat ook de stichting met vernieuwingen meegaat.

De burgemeester van Amsterdam, de heer mr J. Cohen, zou het symposium om twee uur openen. Een delegatie van het bestuur en de conservator stonden hem op te wachten. Uiteindelijk ontwaarden zij hem onder het wandelende publiek. Vernieuwingen treffen ook een burgemeester, hij had zijn dienstauto in de puinhopen moeten achterlaten.

De burgemeester vertelde dat hij de uitnodiging, hoe laat deze hem ook had bereikt, had aangenomen, omdat het notariaat in zijn recente verleden als staatssecretaris van Justitie een warm plekje bij hem had verworven. Hij was ook de enige op het symposium die op de nieuwe wetgeving met betrekking tot het notarisambt en de daarbij behorende vrijere tarieven inging.

Na deze opening, die blijkens het warme applaus van de aanwezigen in goede aarde was gevallen, volgden de lezingen over het notariaat op een breukvlak van twee millennia van de voorzitter, notaris prof. mr P.H.M. Gerver, notaris prof. mr A.A. van Velten, prof. mr H.W. Heyman, notaris prof. mr W.G. Huijgen en mr G.J. Lekkerkerker. Uw verslaggever gaat op de inhoud van de lezingen niet in, omdat deze in een nog te verschijnen deel van de serie *Ars Notariatus* zullen worden opgenomen. Wel veroorlooft hij zich de opmerking, dat het publiek ademloos aan de lippen van de sprekers geklonken was en trekt daaruit de conclusie dat het symposium, wat dat betreft, was geslaagd. In de daaropvolgende, gezien de overgebleven tijd zeer korte discussie, was nog een enkele kritische kanttekening waar te nemen. Het publiek kon ook dat waarderen, maar was duidelijk ook aan de borrel toe. Alvorens die borrel te kunnen nuttigen, dankte de voorzitter de aanwezigen voor hun zo intensieve aandacht.

Ook zette hij twee in het publiek aanwezige oud-notarissen in de schijnwerpers, de heren van Zanten en Meijer, die in alle vijftig jaren van haar bestaan de stichting onder meer als donateur een warm hart hebben toegedragen.

Daarna was het de beurt aan de vice-voorzitter van de stichting. Hij bedankte de sprekers voor hun niet aflatende, altijd belangeloze inspanning ten behoeve van de stichting. Omdat de stichting zich wat bezwaard voelt om

steeds maar weer een beroep te doen op hun vrije tijd, bood de stichting hen een plaatjesboek over Amsterdam aan, zodat zij vermoeid en wel hun gedachten aan andere zaken kunnen wijden.

Voorts memoreerde de vice-voorzitter het feit, dat de voorzitter, na onafgebroken vijftientig jaar in het dagelijks bestuur te hebben gezeten en de stichting daarmee een vaste plaats in het notariële gebeuren te hebben bezorgd, zich nu uit die dagelijkse beslommingen van de stichting terug trekt. Aangezien een ex-voorzitter meer vrije tijd heeft en gebleken was, dat hij die extra tijd wilde benutten door zijn handicaps op sportgebied te verminderen, bood de stichting de heer Gerver een golfclub aan. Het applaus gaf aan, dat ook de donateurs zijn vele inspanningen voor

De burgemeester van Amsterdam, mr J. Cohen, opent het symposium

de notariële stichting waardeerden.

Tenslotte werden de schijnwerpers gericht op iemand, die al bijna twintig jaar de dagelijkse zorg voor het welzijn van de stichting op haar schouders voelt drukken, de conservator, mevrouw mr E.M. van der Marck. De vice-voorzitter gaf aan dat, ondanks de beperkte middelen van de stichting, de conservator immer weer het maximum aan resultaat bereikt. Bij de bloemenhulde aan haar stemde het publiek met handen en voeten in met deze woorden en wel zodanig, dat even instortingsgevaar van het oude gebouw moest worden gevreesd.

De borrel tenslotte was zo gezellig, dat de ex-voorzitter na enkele uren aan de nog resterende aanwezigen te kennen gaf, dat het algemeen bestuur zich zou terugtrekken om de geplande maaltijd op tijd te kunnen nuttigen.

J.J.A. de Groot

Postacademisch onderwijs

Ook dit najaar organiseert de stichting speciaal voor haar donateurs een aantal lezingen. Iedere lezing komt in aanmerking voor drie studiepunten. Hieronder volgt een verkorte versie van het programma. Zie de bijgevoegde brochure voor nadere bijzonderheden.

Donderdagmiddag 20 september 2001 van twee tot vijf
Mr W. Burgerhart
Bedrijfsopvolging en overlijden: ondersteund of ondermijnd?

Donderdagmiddag 27 september 2001 van twee tot vijf
Prof. Mr A.A. van Velten
Nieuwe ontwikkelingen op het gebied van goederenrechtelijke constructies, in het bijzonder verwevingen van appartementsrecht en erfpacht

Woensdagmiddag 17 oktober 2001 van twee tot vijf
Prof. Mr A.L.G.A. Stille
Aktualiteiten in het personen- en familierecht

Donderdagmiddag 1 november 2001 van twee tot vijf
Mr B.M.E.M. Schols en Mr F.W.J.M. Schols
De nieuwe schenkingsregeling; een gift!

Donderdagmiddag 15 november 2001 van twee tot vijf
Prof. Mr M. van Olffen
Het structuurregime bij vennootschappen

Imponderabilia

Veel cadeaus

Het was een goed seizoen voor cadeautjes, afgelopen half jaar. Ze stroomden letterlijk binnen. Zoals het prachtige, al vaker in deze Ponder genoemde promotieboek van wijlen notaris Van Lier, dat door zijn schoondochter – op voorspraak van een advocaat/donateur – werd geschenken. Ook overboekingen op de girorekening blijken soms onverwachte presentjes. Een bekende notaris uit het Oosten van het land, tevens oud-voorzitter van de KNB, storte ter gelegenheid van zijn afscheid van het notariaat het mooie bedrag van fl. 15.000,-, als stimulans om de automatisering van de bibliotheek ter hand te nemen. Een gigantisch karwei dat allang op het programma staat, maar dat door gebrek aan geld en menskracht nog niet is opgepakt. Dit cadeau verplicht ons nu om tot actie over te gaan. En een allervriendelijkst notariskantoor in Friesland liet de vergoeding voor het beheer van KNB-beursmateriaal aan de stichting overmaken. Dan is er die Amstelveense oud-notaris, die onder meer een honderd jaar oude lezenaar, pen en inktpot kwam brengen, allemaal nog van zijn grootvader, ooit notarisklerk in Groningen. En een oud-notaris uit Den Haag die, toen hij toch op de stichting was om pao te volgen, een getekende karikatuur van het KNB-bestuur in 1932 achterliet. Zelfs een journalist van het Parool, zoon van een overleden Amsterdamse notaris, vond zijn weg naar de stichting; hij bracht vier dozen notariële boeken uit de nalatenschap van zijn vader. Verder is het legaat, dat wijlen oud-notaris Th.M. de Jongh bij zijn overlijden in 1983 de stichting toekende, onlangs door de dood van zijn weduwe vrijgekomen: een unieke collectie boeken over het Portugese notariaat.

En niet te vergeten de cadeautjes voor de vijftigste verjaardag van de stichting. Bij die gelegenheid stuurde een oud-notaris uit Den Haag, aan wie de stichting al de bijzondere benoemingsakte van een Paltsgraaf uit 1652

Aanbieding van het eerste exemplaar van "Het notariaat: inderdaad een elastisch ambt" door de auteur aan de voorzitter van de stichting tijdens de bestuursvergadering op 16 november afgelopen jaar.

dankt, nogmaals een belangrijk stuk: een akte uit 1714, waarbij toestemming wordt verleend om bij uiterste wil over leengoederen te beschikken. En tijdens de viering van het lustrum in Felix Meritis op 16 maart jongstleden bood mevrouw mr. Mireille Neijzen, voorzitter van de commissie die het Landelijk Notarieel Studentencongres in 2000 in Amsterdam organiseerde, een mooie achttiende eeuwse kopergravure aan, getiteld "De erfstelling".

Alle schenkers hartelijk dank.

Vakantie

De stichting is van 23 juli t/m 6 augustus gesloten.

Liesbeth M. van der Marck